

УДК 330.65:[330.34+330.47]

Анісімова О.М.*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри інформаційних систем управління
Донецького національного університету***Щербіна О.С.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри інформаційних систем управління
Донецького національного університету***ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА****USING INFORMATIONAL ACTIVITY FOR FORMATION STRATEGY OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE****АНОТАЦІЯ**

У статті визначено ступінь використання та значення інформаційної діяльності в процесі формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства. Зазначається, що в інформаційну епоху спостерігається тенденція до децентралізації на новому, якісно вищому рівні, в поєднанні з переходом ряду процесів на щаблі глобального розвитку. Подано перелік завдань, вирішення яких потребує формування стратегії розвитку підприємства. Також у статті представлено фактори внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, що впливають на ефективність формування стратегії соціально-економічного розвитку з розкриттям їх характеристик. Авторами зроблений висновок про те, що формування стратегії соціально-економічного розвитку пов'язане складною взаємозалежністю з такими складовими, як фінансова, інформаційна, кадрова, правова, виробнича, техніко-технологічна, соціальна. При реалізації стратегії соціально-економічного розвитку підприємства, а саме її інформаційної складової, автори пропонують використовувати механізм управління інформаційними ресурсами з урахуванням особливостей сучасних умов ефективного управління підприємством (запропонований вперше В.В. Ковальчук). Також авторами зроблений висновок про те, що соціально-економічний розвиток є однією з найголовніших цілей функціонування будь-якого підприємства, оскільки ефективне формування стратегії соціально-економічного розвитку може запровадити на підприємстві нову культуру, мобілізувати та сконцентрувати всю енергію й ресурси компанії на досягненні поставленої мети.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, підприємство, інформаційна діяльність, формування стратегії, модель.

АННОТАЦІЯ

В статье определяется степень использования и значение информационной деятельности в процессе формирования стратегии социально-экономического развития предприятия. Отмечается, что в информационную эпоху наблюдается тенденция к децентрализации на новом, качественно более высоком уровне, в сочетании с переходом ряда процессов на ступени глобального развития. В статье дан перечень задач, решение которых требует формирование стратегии развития предприятия. Также в статье представлены факторы внутренней и внешней среды предприятия, влияющие на эффективность формирования стратегии социально-экономического развития с раскрытием их характеристик. Авторами сделан вывод о том, что формирование стратегии социально-экономического развития связано сложной взаимозависимостью с такими составляющими, как финансовая, информационная, кадровая, правовая, производственная, технико-технологическая, социальная. При реализации стратегии социально-экономического развития предприятия, а именно ее информационной составляющей, авторы предлагают использовать механизм управления информационными ресурсами с учетом особенностей современных условиях эффективного управле-

ния предприятием (предложенный впервые В.В. Ковальчук). Также авторами сделан вывод о том, что социально-экономическое развитие является одной из главных целей функционирования любого предприятия, поскольку эффективное формирование стратегии социально-экономического развития может внедрить на предприятии новую культуру, мобилизовать и сконцентрировать всю энергию и ресурсы компании на достижении поставленной цели.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, предприятие, информационная деятельность, формирование стратегии, модель.

ANNOTATION

This article is determined by the degree of use and importance of information activities in the formation of socio-economic development of the enterprise. It is noted that in the information age, there is a trend towards decentralization in the new, qualitatively higher level, combined with the transition of a number of processes on the level of global development. The article provides a list of tasks which require the formation of enterprise development strategies. The article also presents the factors internal and external environment of the enterprise affecting the efficiency of the formation of socio-economic development with the opening of their characteristics. The authors concluded that the formation of socio-economic development of the complex interdependencies associated with such components as financial, information, human resources, legal, manufacturing, technical, technological, and social. In implementing the strategy for socio-economic development of the company, namely its information component, the authors proposed to use the mechanism of information resources management taking into account the features of the current conditions of effective enterprise management, first proposed Kovalchuk V. Also, the authors concluded that the socio-economic development is one of the main goals of the operation of any enterprise as an effective strategy for the formation of socio-economic development in the enterprise can implement a new culture, to mobilize and concentrate all the energy and resources of the company on achieving this goal.

Keywords: socio-economic development, enterprise, informational activity, formation of strategy, model.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств характеризуються затяжною фінансово-економічною кризою, політичною нестабільністю, зростанням рівня невизначеності зовнішнього середовища, загостренням конкуренції, неспроможністю забезпечення високих результатів господарської діяльності тощо. Тому діяльність підприємства повинна бути спрямована не лише на виживання в умовах конкуренції, але й на процес безперервного розвитку. Важливим про-

цесом, спрямованим на вирішення перелічених вище завдань, є соціально-економічний розвиток. Кожне сучасне підприємство – це складна соціально-економічна система управління, при оптимізації якої виникають проблеми щодо впливу зовнішнього середовища, прогнозування і визначення оптимальних режимів функціонування. Ці проблеми мають розв'язуватися на інформаційному рівні шляхом оптимізації інформаційних потоків, які функціонують всередині системи і які надходять до неї із зовнішнього середовища. Як правило, при вирішенні управлінських завдань виникає потреба в інформації, що слугує основою для прийняття відповідних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Постановка завдання. З'ясуванню природи соціально-економічного розвитку підприємств присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О.І. Амоша, І. Ансофф, С.С. Аптекар, Я.Г. Берсуцький, І.П. Булеев, О.С. Галушко, В.М. Геєць, П.Ф. Друкер, М.О. Кизим, Ю.В. Макогон, О.Ф. Новікова, О.О. Орлов, В.А. Подсолонко, М. Портер, М.Г. Чумаченко, В.М. Хобта й інші. Але не зважаючи на значний науковий доробок в теорії розвитку, питання формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства залишається недостатньо напрацьованим. Мало уваги приділено питанню використання інформаційної діяльності підприємства для формування зазначеної стратегії. Наявність цих проблем обумовила вибір теми й актуальність статті, метою якої є визначення ступеня використання та значення інформаційної діяльності в процесі формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що прогрес людства у сфері інформаційної діяльності проявлявся у скороченні часу на передачу, обробку повідомлень і підготовку інформації для прийняття управлінських рішень. Інакше кажучи, прогрес людства нерозривно пов'язаний з інтенсифікацією інформаційних процесів. Адже інформаційна діяльність, яка проявлялася у зниженні вартості обробки та передачі повідомлень, створювала умови для кращої організації матеріального виробництва та життєдіяльності суспільства в цілому.

Тому, на думку Л. Грофф, якщо основу економічної влади в аграрну епоху складала власність на землю, в індустріальну – на капітал, підприємства, обладнання, інші види ресурсів, то в інформаційну епоху – власність на інформацію. Це, звичайно, не означає, що в інформаційну епоху власність на матеріальні ресурси позбавлена сенсу. Але, за інших однакових обставин, завдяки кращій організації інформаційної діяльності, можна не тільки досягти ефективнішого використання різноманітних ресурсів, а й отримати більше економічної та

політичної влади. Недарма питання інформаційної діяльності та охорони прав інтелектуальної власності посідають чільне місце в політиці розвинених країн, транснаціональних компаній та міжнародних організацій. Адже на сучасному етапі навіть основна частина грошової маси в світі функціонує не в готівковій, а в безготівковій формі.

Порівняння між собою означених епох за рядом інших характеристик дає можливість прогнозувати ймовірну трансформацію ролі інформаційних процесів у подальшій життєдіяльності суспільства. Наприклад, якщо в аграрну епоху в життєдіяльності суспільства переважали процеси децентралізації, обумовлені перш за все технологією використання землі та значенням цього виду ресурсів для людства в той період, в індустріальну епоху – процеси централізації на підставі концентрації виробництва, капіталу і влади, то в інформаційну епоху їх знову змінила тенденція до децентралізації, але вже на новому, якісно вищому рівні, в поєднанні з переходом ряду процесів на рейки глобального розвитку. Зазнає змін і сам стиль управління [1].

Формування стратегії розвитку підприємства досліджено досить докладно і згідно із загально визнаним підходом потребує вирішення таких завдань:

1) вибір оптимальної лінії поведінки на ринку готової продукції, виходячи з потреб ринку, наявного та можливого асортименту продукції, наявного та потрібного технічного рівня виробництва;

2) вибір засобів конкурентної боротьби: цінова або нецінова конкуренція; конкуренція якості виготовлення або якості обслуговування у післяпродажному періоді; конкурентна боротьба у сфері традиційної або принципово нової продукції; створення нового сегменту ринку або захоплення наявного;

3) формування та підтримання оптимальної структури потенціалу підприємства на основі оптимізації співвідношення наявного та задіяного потенціалу з потенціалом розвитку, згідно з відповідною фінансовою стратегією;

4) визначення потрібного для підтримки конкурентоспроможності підприємства, бізнесу технічного та технологічного рівня виробництва;

5) розробка відповідних організаційно-технічних заходів розвитку (технічне переоснащення, реконструкція, розширення, нове будівництво, зміна системи управління, реструктуризація, зміна форми власності, об'єднання або подібнення об'єктів);

6) визначення джерел та засобів формування фінансових ресурсів для проведення заходів втілення потенціалу розвитку, згідно з обраною фінансовою стратегією, на екстенсивній або інтенсивній основі.

Від того, яким чином вирішені зазначені питання, можна обрати тип загальної стратегії підприємства [2].

Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства передбачає розроблення цілей і завдань, визначення факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на ефективність формування, найкращих методів і способів реалізації для досягнення поставлених цілей.

У таблиці 1 проаналізовано вплив факторів внутрішнього середовища підприємства на формування стратегії соціально-економічного розвитку.

Формуючи стратегію соціально-економічного розвитку підприємства, доцільно також здійснити аналіз факторів зовнішнього середовища підприємства, значення яких часто залишається поза увагою керівництва підприємства. У таблиці 2 наведено характеристику факторів зовнішнього середовища підприємства.

Результати дослідження дають можливість зробити висновок про те, що формування стратегії соціально-економічного розвитку пов'язане



Рис. 1. Модель формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства

Таблиця 1

Характеристика факторів внутрішнього середовища підприємства, що впливають на ефективність формування стратегії соціально-економічного розвитку

Фактори внутрішнього середовища підприємства	Сутність факторів
Цілі	Формують перспективний курс розвитку підприємства та визначають кількісні та якісні показники соціально-економічного розвитку.
Інформаційне забезпечення	Якість отриманої інформації є визначальним фактором вибору та обґрунтованості напрямів розвитку підприємства. Сучасні інформаційні технології, які є засобом одержання та переробки інформації, дають змогу використовувати раціональні методи економічного аналізу діяльності підприємства.
Ефективність трудової діяльності керівника	Від ефективної трудової діяльності керівника залежить вибір напрямку розвитку підприємства та розроблення комплексної програми дій для вирішення пріоритетних завдань підприємства.
Рівень кваліфікації працівників підприємства	Високий рівень кваліфікації трудових ресурсів підприємства забезпечує виконання поставлених завдань; прийнятих управлінських рішень; зростання продуктивності праці, що дає змогу досягти запланованих результатів діяльності підприємства.
Ресурсне забезпечення	Розроблення планів матеріально-технічного забезпечення виробництва дозволяє акумулювати матеріальні, трудові та фінансові ресурси, які необхідні для вирішення поставлених завдань.
Технологія виробництва	Важливою передумовою ефективного формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства є оцінка відповідності технології виробництва стратегії розвитку підприємства.
Економічна безпека підприємства	Одна з умов соціально-економічного розвитку, що забезпечує стабільне та ефективне функціонування підприємства і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Таблиця 2

Характеристика факторів зовнішнього середовища підприємства, що впливають на ефективність формування стратегії соціально-економічного розвитку

Фактори зовнішнього середовища підприємства	Сутність факторів
Економічні	Фактори, які є визначальними для ухвалення підприємством як поточних, так і стратегічних планів розвитку підприємства. До них належать: рівень інфляції, рівень доходів населення, рівень безробіття, рівень процентної ставки.
Соціальні	Ухвалення керівництвом підприємства будь-яких планових рішень повинно супроводжуватися врахуванням таких соціальних факторів, як механізм соціального захисту населення; рівень освіти й життя населення; звичаї та традиції.
Політичні	Вибираючи стратегію розвитку, керівництво повинно врахувати політичні чинники, оскільки вони визначають соціально-економічні пріоритети в країні.
Правові	Використання методів планування економічного розвитку підприємства повинно здійснюватись відповідно до Конституції, базових законодавчих актів та міжнародних договорів.

складною взаємозалежністю з такими складовими, як фінансова, інформаційна, кадрова, правова, виробнича, техніко-технологічна, соціальна. Підвищення чи зниження показників, які характеризують кожну зі складових, може спричинити зміну соціально-економічного розвитку підприємства.

На рисунку 1 запропоновано модель формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства.

Фінансова складова – під час формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємства важливо оцінити фінансову стійкість підприємства, також вагому роль відіграє ефективне управління фінансовими ресурсами та раціональна інвестиційна політика.

Інформаційна складова – сучасні інформаційні технології, ефективні методи збору, обробки та передачі інформації здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення процесу господарської діяльності підприємства.

При реалізації стратегії соціально-економічного розвитку підприємства, а саме її інформаційної складової, пропонуємо використувати запропонований вперше В.В. Ковальчук [3, с. 9] механізм управління інформаційними ресурсами з урахуванням особливостей сучасних умов ефективного управління підприємством, який враховує особливості прийняття рішень на всіх рівнях управління підприємством, структуру технологічного забезпечення інформаційних систем та сприяє реалізації системного підходу до управління інформаційними ресурсами (рис. 2).

Кадрова складова – використання раціональної організаційної структури управління та ефективна трудова діяльність керівника у поєднанні з працею кваліфікованих трудових ресурсів, забезпечують можливість вибору та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку підприємства.

Соціальна складова – покращення організаційних і соціально-психологічних умов функціонування, покращення корпоративної культури, забезпечення умов професійного роз-

витку, зростання рівня освіти та професійної підготовки кадрів, орієнтування на людину та спрямованість на збереження стабільності соціальних і культурних систем, а також на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми; справедливий розподіл благ; збереження культурного капіталу.

Правова складова – необхідність дотримання відповідності внутрішньо-нормативної документації вимогам чинного законодавства.

Виробнича складова – ефективна стратегія використання та формування ресурсного потенціалу підприємства є передумовою формування соціально-економічного розвитку підприємства.

Техніко-технологічна складова – задовільний стан матеріально-технічної бази, ефективне використання обладнання, будівель та споруд забезпечує технологічну незалежність та формування виробничого потенціалу підприємства.

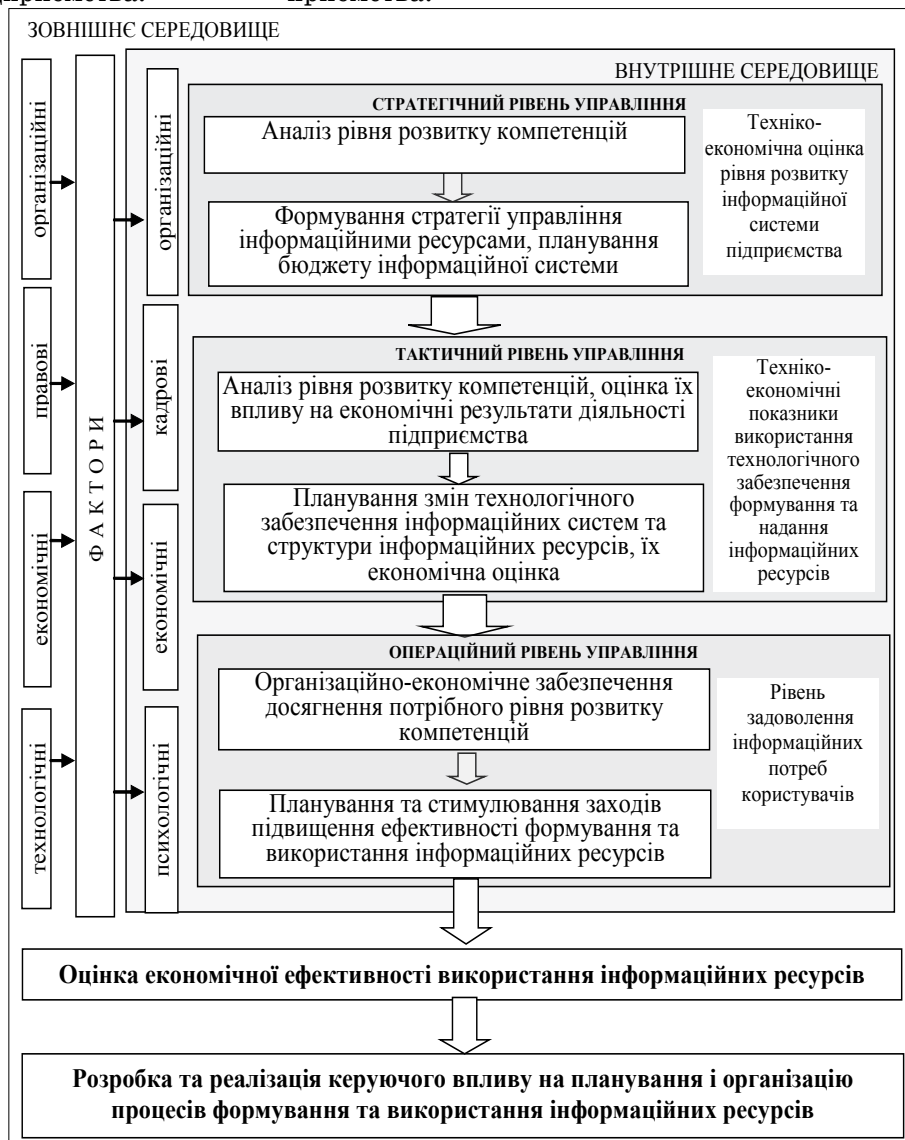


Рис. 2. Механізм управління інформаційними ресурсами підприємства

Джерело: [3, с. 9]

Висновки. Отже, соціально-економічний розвиток є однією з найголовніших цілей функціонування будь-якого підприємства, оскільки забезпечує задоволення нових потреб споживачів; підвищення конкурентоспроможності організації та зміцнення її позицій на міжнародній арені; створення умов та фінансово-технологічної бази для подальшого розвитку тощо. Власне, ефективне формування стратегії соціально-економічного розвитку може запровадити на підприємстві нову культуру, мобілізувати та сконцентрувати всю енергію й ресурси компанії на досягненні мети.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : навч. посіб. / С.П. Кулицький. – К. : МАУП, 2002. – 224 с.
2. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 398 с.
3. Ковальчук В.В. Механізм управління інформаційними ресурсами промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / В.В. Ковальчук ; Хмельницький національний ун-т. – Хмельницький, 2006. – 20 с.